

GILBERT KEITH CHESTERTON

Autor: Ivan Dadić¹

Pitanje je sada sasvim jasno; ono je između svjetlosti i tame te svaki čovjek mora odabrati svoju stranu. ~ G. K. Chesterton

Sažetak: U ovom radu autor se bavi područjima života G. K. Chestertona koja su slabo ili nimalo istražena. U uvodnom dijelu rada ukazuje se na mjesto pisca u povijesti i naznačava se njegova aktualnost za današnje doba. Nadalje, tema filozofije, poezije, vjere, politike te distributističke teorije istražuju se i prikazuju u skladu s novim saznanjima i najnovijim biografskim istraživanjem.

Ključne riječi: *Gilbert Keith Chesterton, distributizam, eugenika, Balada o Bijelom Konju, katoličanstvo*

1. UVOD

Svako doba ima svoje hereze, svoj poteškoće i probleme. Ali nebeskim se usudom uvijek u tim razdobljima pojave ljudi snažnoga duha koji, ma kako se maleni činili, postanu bedem razornim valovima. Bilo izravnom borbom ili kao simbol, oni uvijek stoje kao bastion pravovjerja. Kada je arijanizam zaludio svijet svojim sasvim racionalnim (racionalnim u svjetovnom smislu) krivovjerjem te zamalo progutao čitavu Crkvu i kada su carevi htjeli sjesti na čelo Crkve, ustao je bojovnik Atanazije Veliki i stajao sam protiv svieta.² Kada je katarsko krivovier-

¹ univ. bacc. ing. naut., 300 A, Muć Donji, dada128@hotmail.com

² Atanazije Veliki, *Pisma o Kristu i Duhu*, Služba Božja, Makarska (1980), 10.

je paraliziralo duše ljudi poput otrova, iz tame s bakljom izronio je sveti Dominik. Kada je ono najgore od reformacije gotovo progutalo cijelu baštinu katoličanstva, došepao je sveti Ignacije Lojolski noseći stijeg vojujuće Crkve. U našoj povijesti, jednom kada je postalo jasno da trenutno ponuđene ideologije razaraju čovjeka tjelesno i duhovno, blaženi Alojzije Stepinac sve ih je odbio te tražio ono što je na nebu. I tako mnogi bezbrojni primjeri svjedoče o aktivnom dioništvu nečega što nije puko ljudsko djelovanje te o potrebi ljudske borbe da bi se očuvale dobre stvari; da bi se očuvala Istina, Ljubav i Ljepota na ovome svijetu.

Na prvi je pogled sasvim neprijeporno kako je Chesterton bio bedem u fizičkom smislu, ali proučavajući njegov život i njegova djela dolazimo do važnijeg zaključka da je bio bedem u istom smislu u kojem su bili i mnogi sveci u trenutcima naviranja krivovjerja i zabluda. U početku, još davno prije nego što je otkrio katoličku teologiju, polazišna je točka njegove misli bila iz razuma. Tek je kasnije uvidio kako se već netko drugi dosjetio njegovih ideja. Branio je katoličanstvo prije nego što ga je poznao; a to je jednostavno stoga što, igrom slučaja, Katolička Crkva uvijek brani razum.

Kao što u svetaca nije postojao cinizam i gorčina u njihovoj borbi, tako je i Chesterton svoju borbu vodio iz ljubavi. „Kao što bismo trebali gajiti istinsko žaljenje prema prosjacima i siromasima jer su materijalni beskućnici, jednako bismo tako trebali žaliti one koji su moralni beskućnici te one koji pate od filozofske gladi; jednako smrtno kao i fizičke.“³ U svijetu gdje su moral i ljepota polako postajali relativni i subjektivni pojmovi, gdje su razne eugeničke i imperijalističke ideologije nijekale čovjekovo dostojanstvo te, što je možda najgore, gdje je vladala opća beznadnost i ravnodušnost prema istini, Chesterton je čvrsto stajao nasuprot tih pomodnosti i nudio izlaz. Vješto se mačevao sa svojim protivnicima; u dobrom duhu uvijek parirao, a rijetko kada zamahivao da rani. „Nikada nije prilazio kontroverzi, svom velikom užitku, kao sukobu; već gotovo uvijek kao vrednovanju koje je uključivalo i njegove protivnike.“⁴

Smatram kako je Chesterton danas aktualniji nego ikada te da je potreban ovom dobu u kojem su do izražaja došla mnoga zla koja je on

³ G. K. Chesterton, *The Plight of the Young Cynic*, Illustrated London News, 24. listopada 1934.

⁴ Hilaire Belloc, *On Place of Gilbert Chesterton in English Letters*, Sheed&Ward, London (1940), 16.

u svoje vrijeme predviđao. Stoga sam ovaj rad nastojao učiniti manje kronološko-biografskim jer su mnoge biografske crte dobro pokrivena na hrvatskoj intelektualnoj sceni. Nastojao sam se baviti područjima koja su malo ili nimalo istražena na hrvatskom jeziku.

2. DISTRIBUTIZAM, FEMINIZAM, EUGENIKA

2. 1. Distributizam

Kako bi se distributizam ispravno shvatio, valja opisati okolnosti, društveno uređenje i povijesne posebnosti post-viktorijanskoga doba iz kojega se razvijao.

Filozofija napretka prožimala je svaku poru društva, a za industrijski kapitalizam koji u to vrijeme doživljava svoje vrhunce nije bilo bitno je li napredak prema boljem ili prema lošijem stanju u društvu; bilo je bitno samo da mašinerija napreduje, bez obzira na to koliko je ljudskih života njome pogaženo. Čovjekovo dostojanstvo potpuno je zanemareno; uvjeti u kojima su ljudi živjeli u prenapučenim sirotinjskim četvrtima te uvjeti u kojima su radili gotovo bez ikakvih prava nisu se mnogo ticali industrijskih divova dokle god su oni imali industrijskoga čovjeka spremnoga na rad i dovoljno očajnoga da pristane raditi pod kojim god uvjetima.⁵ Čovjek je shvaćen evolucionistički, što je značilo da se od njega očekuje da prihvati zahtjeve novoga doba, ma koliko oni bili protivni njegovoj naravi i dostojanstvu. „Ljudi se ne trebaju brinuti o promjeni uvjeta, uvjeti će uskoro promijeniti njih. Nemoj razbiti okove s roba, već mlati roba dok ne zaboravi na okove.“⁶

Socijalizam se s druge strane javlja kao jedina alternativa, tj. kao jedino sredstvo za ponovnu uspostavu čovjekovoga dostojanstva. Zbog toga ga mnogi prihvaćaju jer jedino s njime ne pristaju na okrutnosti i nemar industrijskoga kapitalizma prema ljudima. U jednom trenutku u Engleskoj je bilo gotovo nemoguće ne biti socijalist i ostati dobar čovjek. Međutim, ubrzo postaje očigledno kako su njegova rješenja također

⁵ Lisa Nicholas, „Rerum Novarum: Background and Context“ (<http://catholicreadingproject.blogspot.com/2012/10/rerum-novarum-background-and-context.html>, pristupljeno: 9. svibnja 2019.).

⁶G. K. Chesterton, *What's Wrong With the World*, Collected Works Vol. IV, Ignatius press, San Francisco (1987), 51.

protivna ljudskoj naravi i dostojanstvu iz jedne drukčije krajnosti. Dok je u kapitalističkom društvenom postrojenju postojao apsolutan nemar za obitelj, socijalističko je ustrojenje odgajanje djece i obiteljski život htjelo gotovo posve dovesti pod krilo države. Dok se industrijskom kapitalizmu privatno vlasništvo koncentriralo na nekolicinu kapitalista, onemogućujući drugim ljudima posjedovanje, a time i neovisnost, socijalizam je potpuno htio zabraniti privatno vlasništvo jer je ono, kako kažu, izvor svake nejednakosti: „Komunizam u svojoj suštini reformira džepara tako da zabrani džepove.“⁷ U suštini oba sistema oduzimaju neovisnost malom čovjeku ostavljajući ga bespomoćnim pred državnim silama.

Još dok socijalizam/komunizam nisu otkrili svoje pravo lice te dok su se nametali kao jedina alternativa, Chesterton je upozoravao ljude da ne biraju od dva zla manje: „Ne namjeravam ovdje dokazivati kako je socijalizam otrov; ali dovoljno je ustvrditi kako je ono lijek, a ne vino. Ideja univerzalnoga privatnoga vlasništva, ali privatnoga; ideja slobodne obitelji, ali ipak slobodne; demokratičnoga domaćinstva, ali ipak domaćega; ideja 'jedan čovjek – jedna kuća', to ostaje prava vizija i težnja čovječanstva. Svijet može prihvatiti nešto službenije i općenitije, manje ljudsko i intimno. Ali svijet bi tada bio poput žene slomljena srca koja sklapa dosadan brak jer možda ne će sklopiti sretni. Socijalizam možda jest izbjavljenje svijeta, ali ono nije čežnja svijeta.“⁸

Ne želeći ostati samo na kritici, već u želji da ponudi rješenje za ispunjenje istinske čežnje svijeta, Chesterton je nudio čovječanstvu nešto prirodnije, nešto skladnije ljudskoj naravi. Inspiriran enciklikom pape Lava XIII.⁹ Chesterton s Hilaireom Bellocom¹⁰ razvija, tj. razotkriva, stare principe te gotovo zaboravljene izvore ljudske sreće i stabilnosti. Taj novi sustav, koji je zapravo star koliko i samo čovječanstvo, imenuju distributizam. „Trebao je to biti 'treći put', niti kapitalizam niti

⁷ G. K. Chesterton, *The Outline of Sanity*, Collected Works Vol. V, Ignatius press, San Francisco (1987), 41.

⁸ G. K. Chesterton, *What's Wrong*, 84–85.

⁹ Papa Lav XIII., *Rerum Novarum*, Socijalni dokumenti Crkve. Sto godina katoličkog socijalnog nauka, Kršćanska sadašnjost, Zagreb (1991), 1–30.

¹⁰ „Chesterton je otvoreno priznavao da ga je Belloc preobratio na distributističko vjerovanje. 'Ti si bio osnivač i otac ove misije...' pisao je u 'Otvorenom Pismu' Bellocu petnaest godina kasnije; '...mi smo bili obraćenici, ali ti si bio misionar... ti si prvi otkrio istinu manjim i većim slugama... velika će biti tvoja slava ako Engleska ikad ponovno prodiše.'” Joseph Pearce, *Old Thunder*, Harper Collins Publishers, London (2003), 133.

komunizam – neka vrsta krnjega kapitalizma ako baš hoćete. Njegova središnja ideja bila je uklanjanje odvojenosti između kapitala i rada.“¹¹ Ako čovjek svojim radom ne može stjecati svoj kapital, bilo to u obliku zemljišta, uštedevine itd., tada je on u neprestanoj ovisnosti o svojem poslodavcu te ga poslodavac zbog te ovisnosti može iskorištavati. „Glavni cilj distributizma bio je osigurati povratak neovisnosti na temelju privatnoga vlasništva...“¹² Drugim riječima, distributizam omogućava obitelji i pojedincima slobodu u: „...savršeno praktičnom smislu u kojem ne mogu biti instantno izgladnjeni ako se suprotstave silama svijeta po bilo kojem pitanju pravde ili samopoštovanja.“¹³ Time se htjela dokinuti nepravda koja se stvorila kroz dugotrajne procese uništavanja sela¹⁴ i lišavanja mogućnosti stjecanja.

Potičući takvu neovisnost na mikrorazini, argument za distributizam postoji i u širem smislu: „Distributizam se zasniva na načelu da je posjedovanje vlasništva sposobno stvoriti novu vrijednost, tj. kapitala i zemlje – najvažniji jamac ekonomske i političke slobode. Društvo u kojem velik broj ljudi posjeduje takvo vlasništvo slobodnije je i pravednije od društva u kojem takvo vlasništvo posjeduje mali broj ljudi. Više malih tvrtki ima uspješnije gospodarstvo nego gospodarstvo koje čini nekoliko krupnih tvrtki.“¹⁵ Argument se može slikovito predočiti ako društvo zamislimo kao stol, a njegovu ekonomiju kao noge stola. Ekonomija kakvu stvaraju kapitalizam i socijalizam možemo primjerice zamisliti kao četiri debele noge, a ekonomiju kakvu predlaže distributizam možemo zamisliti kao stotine tankih nogu. Koliko god bile čvrste i debele noge prvoga stola, ako se samo jedna noga sruši, čitav stol gubi

¹¹ Michel Houellebecq, *Submission*, Vintage, London (2015), 166–167.

¹² Denis J. Conlon, G. K. Chesterton – *A Reappraisal*, Methuen, York (2015), 200.

¹³ Denis J. Conlon, G. K. Chesterton, 203.

¹⁴ „Pokret Ograđivanja (*Enclosure movement*) donio je gubitak jedinica zajedničke zemlje tako što je provodio prava privatnog vlasništva nad običajnim pravom u svrhu izгона 'odvažnog' i neovisnog seljaštva s njihove zemlje u gradove lišavajući ih njihove neovisnosti. ... Plemstvo je 'odvažne' seljake smatralo beznadno neučinkovitima, pa čak i subverzivnima jer bi seljaci i slobodnjaci radili u polju točno onoliko koliko im je potrebno da prežive, dok je učinkovitost tražila da bude jedna ili barem četiri rotacijske sadnje... Također ih je smetalo što običan čovjek može biti bezbrižan koliko hoće sve dok proizvodi dovoljno da izbjegne izgladnjivanje. Plemstvo je takvu neovisnost smatralo prijateljom i dok je njihova klasa iznjedrivala društva poput Justices of the Peace, Members of Parliament and Knights of the Shire, statutnim je zakonom nadglasao običajni zakon te su obični ljudi izbačeni i zamijenjeni stadima ovaca, tračnicama, kanalima, tekstilnim postrojenjima, mlinovima ili parkovima za jelene.“ – Denis J. Conlon, G. K. Chesterton, 199–200.

¹⁵ Joseph Pearce, *Moja utrka s đavлом*, Verbum, Split (2014), 143.

stabilnost; društvo gubi stabilnost jer jedna velika tvrtka povlači sve za sobom. Ali ako bi se sasjekla čak i polovica nogu drugoga stola, on ipak ne bi izgubio svu stabilnost. Društvo se može brže stabilizirati jer nije „stavilo sva jaja u istu košaru“.

Valja imati na umu kako Chesterton nikada nije smatrao da će distributizam riješiti sve svjetske probleme¹⁶, niti da bi svi ljudi trebali biti potpuno neovisni od države. No smatrao je da distributizam rješava više problema od postojećih opcija te da bi društvo bilo pravednije kada bi se vratila ravnoteža ljudi koji su neovisni.

Nakon što se ideja dovoljno učvrstila i kristalizirala¹⁷ i nakon što se okupilo dovoljno entuzijasta, u lipnju 1928. godine osniva se Distributistička liga. Uz mnoga protivljenja (prije svega financijska), u stvarnost je provodila distributističke principe te je uspjela osnovati i održavati mnoštvo farmi po čitavoj Engleskoj gdje su se mladi nezaposleni ljudi iz grada učili zanatima i poslovima koji bi im omogućili samostalnost, život od rada vlastitih ruku te vlastiti kapital. Možda se iz pamfleta koji slijedi najbolje može shvatiti čega je nedostajalo u tadašnjem društvu i za čime je Liga težila: „Liga nudi jedinu praktičnu alternativu zlim blizancima: kapitalizmu i socijalizmu. Oboma im se jednako protivi; jer oboje vode u nakupljanje vlasništva i moći u ruke nekolicine u svrhu porobljavanja većine.

Liga se zalaže za pojedinca i obitelj protiv smetnje raznih zabadala, monopolnih firmi te države. Osobna će se sloboda vratiti prije svega kroz bolju raspodjelu vlasništva (tj. vlasništva zemlje, kuća, radionica, vrtova, sredstava proizvodnje, itd.). Bolja raspodjela vlasništva bit će postignuta zaštitom i omogućavanjem vlasništva individualnih obrta na zemlji, trgovinama i tvornicama.

Stoga, Liga se bori za male trgovine i malo vlasništvo istih protiv trgovačkih lanaca i zadruga. Za individualne zanate i suradnju u indus-

¹⁶ „Ljudsko je, dakle, naslijeđe trpjeti i patiti i što god ljudi pokušaju i učine, ne će nikakvom silom ni vještinom sasvim iskorijeniti nevolje iz ljudskoga društva. Kad neki tvrde da to mogu postići obećavajući bijednom puku život bez boli i patnji, pun mira i neprestanih raskoši, zaslepljuju ga i varaju. Odatle će proizaći zla veća od sadašnjih.“ – Papa Lav XIII., *Rerum Novarum*, Socijalni dokumenti Crkve – Sto godina katoličkoga socijalnog nauka, Kršćanska sadašnjost, Zagreb (1991), 9.

¹⁷ U toj kristalizaciji i razradi ideje su uz Chestertona i Belloc pridonijeli dominikanac Vincent McNabb i umjetnik Eric Gill. Za više detalja vidi: Harold Robbins, *The Last of the Realists*, IHS Press, Norfolk USA (2015), 52.

trijskim poslovima (gdje bi svaki radnik trebao dijeliti imovinu i upravljanje tvrtke u kojoj radi). I na kraju, bori se za maksimum umjesto minimuma inicijative od strane građanina.¹⁸

Kako u današnje vrijeme primijeniti distributizam tema je za sebe, kao i njegova kritika. Međutim, dokaz njegove prirodnosti i učinkovitosti može se pronaći u kasnijoj ekonomskoj slici svijeta, gdje su davno nakon smrti Chestertona i nestanka distributističke lige primijenjeni distributistički principi. Naime, tržište se liberaliziralo, država je prestala financirati i privilegirati industrijske divove te je stala poticati male obrte i tvrtke. Radnici su u većim tvrtkama mogli imati dionički udio u tvrtki i time aktivno graditi svoju budućnost (a ne samo budućnost vlasnika tvrtke), te su mogli kupiti državne stanove i time steći kakvo-takvo privatno vlasništvo. No, jednu bitnu stavku novo liberalno uređenje prepušta samoregulaciji, koju distributizam stavlja u središte. Iako sada postoji mogućnost slobode djelovanja, moral po kojem se djeluje sumnjiv je. Liberalni kapitalizam vrti se oko preživljavanja najjačega i najsposobnijega; distributizam se vrti oko preživljavanja onog najvažnijega: obitelji.

Pitanje koje zagovaratelji liberalnoga kapitalizma s pravom postavljaju jest: tko onda određuje granicu slobode tržišta kako bi se zaštitila obitelj? Da bi se obitelj zaštitila, a opet ne povrijedila sloboda, potrebno je aktivno sudjelovanje obitelji i svih ljudi. Drugim riječima, potrebna je živa demokracija gdje ljudi sami sobom upravljaju i sami sebi postavljaju granice, jer na distributizam nitko nikoga ne može prisiliti i ljudi moraju svojevrijedno pristati na njega i upravljati sobom. Zato se u zadnjoj točki pamfleta govori o potrebi maksimalne, a ne minimalne inicijative svakog čovjeka kako bi sve dobre stvari zaživjele i održale se.

2. 2. Feminizam

Kroz razna djela, te na raznim predavanjima na koja su ga same feministkinje pozivale, Chesterton je često kritizirao sufražetski pokret. Nipošto nije bio protiv prava žena niti njihove emancipacije, već je bio protiv raznih pokušaja iskrivljavanja slike žene, njezine prirodnosti i posebnosti: „Sufražetkinje su možda u pravu. Ali ako su u pravu, onda su u pravu jer su žene žene, a ne jer su žene znojni radnici i bije-

¹⁸ Harold Robbins, *The Last of the Realists*, 75–76.

lo roblje, te sve ostale stvari koje nikada nisu trebale ni biti.“¹⁹ Ako je nejednakost postala izražena u situaciji u kakvoj žene nisu trebale ni biti uvučene, tada rješenje za nejednakost nije da žena mora postati muškarac; ona može biti emancipirana i bez toga. Muškarac je savršeno superioran nad ženom po tome što je muškarac; žena je savršeno superiorna nad muškarcem po tome što je žena. Zanimljivo li posebnosti obaju spolova, ne ćemo dobiti jednakost, već ćemo samo izgubiti ljepotu jednoga i drugoga. „Većina bi se feministkinja vjerojatno složila sa mnom da je ženstvenost pod sramotnom tiranijom u trgovinama i mlinovima. Ali ja želim uništiti tiraniju. One žele uništiti ženstvenost. To je jedina razlika.“²⁰

Chesterton je najžešću borbu vodio protiv poimanja domaćinstva kao nečeg dosadnog i jednoličnog, te teze (koja se tada pokušavala proučiti) o superiornosti karijerizma naspram zasnivanja obitelji. Nema ničeg lošeg ako se žena želi posvetiti karijeri, dapače, no u tome nema ničeg superiornijeg: „Kako može biti velika karijera tuđoj djeci govoriti o Trojnom pravilu, a mala karijera vlastitoj djeci govoriti o svemiru? Kako može biti širokovidno biti ista stvar svima, a uskovidno nekome biti sve?“²¹

2. 3. Eugenika

Mnogi ljudi, kako danas tako i prije, užasavaju se same pomisli da zaostanu korak ili dva iza mode i zadnjih trendova. Kada je Francis Galton 1883. godine skovao pojam i odredio principe eugenike, te kada je početkom 20. stoljeća darvinistička teorija evolucije (koju su teoretičari eugenika radikalno interpretirali) prihvaćena u znanstvenim krugovima, eugenika je zarazila čitav politički, znanstveni i intelektualni svijet. George Bernard Shaw napisao je: „Samo eugenička religija može spasiti našu civilizaciju od sudbine koja je zadesila sve prijašnje civilizacije.“²² H. G. Wells je pak napisao: „Kada bi mogli spriječiti ili obeshrabriti inferiorniju vrstu ljudi u stvaranju djece, a ohrabrivati superiornije ljude da

¹⁹ G. K. Chesterton, *A Miscellany of Men*, Methuen and Co. LTD, London (1912), 19–20.

²⁰ G. K. Chesterton, *What's Wrong*, 149.

²¹ Isto, 118–119.

²² C. M. Barry, „Three Act Comedy: George Bernard Shaw“, *Irish Philosophy*, (<http://www.irishphilosophy.com/2017/07/26/three-act-comedy-gbs/>, pristupljeno 3. svibnja 2019.).

se povećavaju i množe, tada bi podignuli općeniti standard rase.“²³²¹⁹ I dok je Wells u svojoj dobronamjernosti barem govorio o obeshrabrivanju, drugi ljudi poput Winstona Churchilla govorili su o prisilnom steriliziranju onih nesposobnih²⁴ Prvo izdanje časopisa *Eugenics review* (travanj 1909.) piše kako postojeći zakoni „...kažnjavaju sposobne na korist nesposobnih.“ U parlamentu je 17. svibnja 1912. godine prvi put predložen zakon o mentalno zaostalima, tzv. „Mental Deficiency Bill“. Podržali su ga kanterberijski i jorkširski nadbiskupi te dekan sv. Pavla, dr. William Inge, vidjevši u njemu nastavak izgradnje kraljevstva Božjega. Nedugo nakon drugoga saslušanja zakona 10. lipnja 1912. godine u Londonu je održana prva internacionalna eugenička konferencija s više od 750 delegata iz cijeloga svijeta gdje je također prisustvovao W. Churchill u funkciji potpredsjednika. Treće saslušanje 1913. godine konačno provodi zakon, ali odustaje od prve nakane prisilne sterilizacije te daje naglasak na zatvaranje nesposobnih.²⁵ Kada je zakon prvi put predlagan, jedva da je imao protivnika, a kasnijim prijedlozima te žestokom kampanjom zagovaratelja eugenike, protivnika je bilo sve manje i manje.

U Donjem domu Parlamenta jedan od rijetkih protivnika bio je Josiah Wedgwood koji je prokazivao zakon kao: „...zakon poradi znanstvenoga vjerovanja koje će se možda za deset godina opovrgnuti.“²⁶, a rimokatolički ga se vrh odricao kao: „...protivnoga kršćanskom moralu i osnovnim ljudskim pravima.“²⁷ Jedan snažni bojovnik u redovima suprotstavljenih bio je Chesterton koji je u svojem novinarskom zanatu budio i upozoravao javnost te raskrinkavao eugeniku kao jedno od velikih zala modernoga doba. On koji nikada nije mario za filozofske i pseudo-znanstvene pomodnosti odmah ju je prozreo te u vrijeme prvoga predlaganja zakona napisao: „Ne samo što se otvoreno tvrdi, već se i gorljivo bodri cilj te mjere koji je sprječavanje bilo koje osobe koju propagandist slučajno ne smatra dovoljno inteligentnom da ima ženu i

²³ Lord Alton of Liverpool, „Chesterton and the Eugenic Nightmare“, *The Distributist Review*, (<https://distributistreview.com/chesterton-and-the-eugenic-nightmare/>, pristupljeno 3. svibnja 2019.).

²⁴ Isto.

²⁵ Isto.

²⁶ Sir Martin Gilbert, „Churchil and Eugenics“ (<https://winstonchurchill.org/publications/finest-hour-extras/churchill-and-eugenics-1/>, pristupljeno 1. svibnja 2019.).

²⁷ Isto.

djecu. Svaka zlovoljna skitnica, svaki radnik koji je sramežljiv, svaki seljak koji je ekscentričan može se lako staviti pod te uvjete koji su dizajnirani za manijakalne ubojice.“²⁸

Knjigu „Eugenika i druga zla“ počeo je pisati 1910. godine te ju je konačno objavio 1922. godine. U njoj je eugenika sustavno kritizirana iz više kutova među kojima je bio i aspekt stvaranja superiorne rase i stvaranje nadčovjeka. Kada je 1913. godine parlament u donošenju zakona popustio od prvotne ideje prisilne sterilizacije (što zbog djelovanja Josiaha Wedgwooda u parlamentu što zbog Chestertonovih djelovanja u novinama), te kada je Engleska zaratila: „...upravo sa zemljom znanstvene kulture (Njemačke) iz koje je baš taj ideal nadčovjeka proizašao...“²⁹ propaganda koju je eugenička teorija uživala promijenila se. Slavila se svojevrsna pobjeda, no Chesterton je upozorio kako je sjećanje ljudi kratkoga vijeka: „Ta je stvar konačno izdahнула, ali smrad je ostao u zraku. Možda nešto kao što je taj strašni miris nikada posve ne napusti sjećanja ljudi; ali sjećanje ljudi je nestabilna stvar. Može se dogoditi da se postupno ti nepouzdati i lakovjerni ljudi ponovno okupe i pokušaju vjerovati svojim snovima i ne vjerovati svojim očima. Možda postoje neki čija je ljubav prema ropstvu toliko idealizirana i ravnodušna da će mu biti vjerni čak i u njegovom porazu.“³⁰

Knjiga nije samo kritika tadašnje eugenike i njezine provedbe već i predviđanje kamo takva filozofija u konačnici vodi. Na mjestima gdje nije bilo čestertonijanskoga bedema o koji bi se razbijali naleti toga hudoga vjetrova, eugenika je cvala. Amerika je 1927. godine ozakonila prisilno steriliziranje³¹, a kad je 1933. Hitler u Njemačkoj institucionalizirao eugeniku, ona je postupno vodila u logore smrti. Kasnije, kada je nakon Drugoga svjetskoga rata svijet uvidio užase eugenike, mnogi su se prijašnji zagovaratelji udaljili od nje. Eugenika danas ne postoji pod istim imenom ni u svim principima. Ali ipak se prikrila pod neke druge institucije i zadržala u onome što je sveti Ivan Pavao II. nazvao kulturom smrti.

²⁸ G. K. Chesterton, *Eugenics and Other Evil*, 308.

²⁹ Isto, 417.

³⁰ Isto, 418.

³¹ Michael J. Berson & Bárbara Cruz, „Eugenic Past and Present: Remembering Buck v. Bell“, *National Council for the Social Studies*, (<https://www.socialstudies.org/sites/default/files/publications/se/6505/650507.html>, pristupljeno 12. svibnja 2019.).

3. POEZIJA

Uzvišena poezija uvijek je izričaj duše autora ili naroda koji je stvara. Za neke misli, emocije, pa čak i događaje, proza je često nedostatna te su katkad te stvari toliko uzvišene i značajne da bismo im učinili veliku nepravdu ako bismo ih prenosili pukom prozom, ma koliko sadržajna bila. Pokatkad su odnosi između ljudi, te između ljudi i Boga, obavijeni tolikim tajanstvom da samo poezijom možemo naslutiti otajstva tih sveza. Dobar primjer toga jest poezija sv. Tome Akvinskoga. Iako njegovi teološki spisi nemaju premca, on se ipak u svoj svojoj poniznosti, shvaćajući nedostatnost ljudskoga poimanja, služi poezijom kako bi nas uveo dublje u misterije vjere, primjerice euharistije.³²

Kao kritiku društva i politike, kao promišljanje i kontemplaciju o uzvišenim istinama ili jednostavno kao zabavu i odušak u dokolici Chesterton je napisao stotine pjesama. Još u ranoj mladosti pokazuje veliki talent. S osamnaest godina u školi osvaja prvu nagradu za svoju pjesmu o sv. Franji Ksaverskome.³³ Prve knjige koje je objavljivao bile su zbirke pjesama. Godine 1900. objavljuje zbirku humoristične nonsensne poezije „Graybeards at play“ te zbirku „Wild knight and other poems“ kojima postiže značajan uspjeh te biva zapažen u književnim krugovima. Jedan od rijetkih prijevoda Chestertonove poezije na hrvatski jezik upravo je iz te zbirke; pjesmu „Magarac“ vrlo je uspješno preveo I. G. Kovačić.³⁴

Neke od najzabavnijih pjesama napisao je u romanu „The Flying Inn“ gdje kritizira tadašnju politiku, točnije puritanističku prohibiciju koja se pokušavala nametnuti u to vrijeme:

Gozbi se vinom il' na vodi posti,
 Pa će tvoja čast ostati netaknuta, ista;
 Boga svemogućeg ono dijete je bez zlosti,
 A kćerka mu voda, sva čista;
 Siđe li anđeo s neba
 Pa ti kakva druga pića stavi pred oči,

³² Thomas Aquinas, *Pange, Lingua, Gloriosi*, The Aquinas Prayer Book, Sophia Institute press (2000), 88.

³³ Maisie Ward, *Gilbert Keith Chesterton*, Sheed&Ward, London (1945), 557.

³⁴ Đuro Kokša, *Zapadna duhovna lirika*, Alma Roma (1970).

Ti zahvali mu na ljubaznoj nakani,
Te ih uzmi i jednostavno niz slivnik otoči.³⁵

No svoj vrhunac u lirskom izričaju dostiže rukovetom pjesama „Kraljica od sedam mačeva“ te dvjema baladama: „Lepanto“ i „Balada o Bijelom Konju“ na kojoj ćemo se zadržati.

Godine 1911. Chesterton je napisao „Baladu o Bijelom Konju“ vođen svojom omiljenom idejom o tumačenju povijesnih događaja: „Ljudi će se izmožditi najsitnijim zapisima ili najmračnijim slikama koje se spominju u vodičima kao nekakvim referencama za Alfreda Velikoga ili Vilima Osvajača; ali oni nimalo ne mare za nebo koje je Alfred gledao ili za šume u kojima je Vilim lovio.“³⁶ Sastavljajući baladu, više se oslanjao na lokalne legende i usmenu predaju o kralju Alfredu i njegovoj bitki protiv Danaca nego što je ulazio u potankosti povijesnih detalja i fraktala od kojih, kako kaže, ljudi često zaborave vidjeti cjelinu. Baladu piše tumačeći povijesni događaj u providonosnom smislu, videći u njemu stvaran sukob simbola i filozofija, videći sukob kršćanstva i nihilističkoga poganstva.

Balada započinje slikovitim opisom cijeloga tadašnjega svijeta, propasti Rima, dolaska barbara i invazije Engleske.

„Njihovi bogovi su bogovi lutajuće volje;
Bogovi tužniji no more,
Što vape za krvlju poput zvjeradi noćne,
Žalobno lutajuć' od gore do gore.

...

Množili su se poput ptica u engleskoj šumi,
Bivali su poput ruže što svoje korijenje vije,
Kad je Alfred došao u Athelney
Da se od njihovih strijela krije.“³⁷

Svaki se otpor činio uzaludnim jer je svaka pobjeda bila kratkoga vijeka i ništavna prema gubitcima. Ništa Alfredu nije ostalodoli gorkih

³⁵ G. K. Chesterton, *The Flying Inn*, Collected Works Vol. VII, Ignatius press, San Francisco 2004, 588.

³⁶ Maisie Ward, *Gilbert Keith Chesterton*, Sheed&Ward, London (1945), 244.

³⁷ G. K. Chesterton, *The Ballad of The White Horse*, Ignatius press, San Francisco (1993), 9.

suza bijesa, na otoku na rijeci...³⁸ Nada mu polako kopni; Bog je ostavio wesseške ljude vragovima mora na milost i nemilost. Ali u času kad mu očajanje zamračuje srce, pred oči mu iskače slika iz djetinjstva, slika Majke Božje i Krista naslikana na staroj knjizi kaligrafskom rukom. Međutim, to nije puka slika pred njim, već vizija i ukazanje Djevice. Alfred ne traži uzvišene tajne od nje koje su kako veli „...odveć dobre da bi se kazale“³⁹, već pita hoće li ikada biti izbavljeni, ima li ikakve nade.

Chesterton u Marijinom govoru radi kontrast; dekadenciju i beznađe kamo poganstvo u konačnici uvijek vodi te novost i nadu koje je donijelo kršćanstvo i zbog kojega se obnavljaju duše ljudi i lice svijeta.

„Ljudi Istoka mogu čitati zvijezde,
Vremena i pobjedonosni znak,
Ali ljudi opečaćeni Kristovim križem
Veselo kroče kroz mrak.

Ljudi istoka mogu pretraživati svitke
Tražeć sigurne sudbine i slavodobitan čas,
Ali ljudi koji se krvlju Božjom krijepe
O sramoti svojoj pjevaju na sav glas.

...

Ali ti i sav Kristov svat
Ste hrabri i malo toga znate,
Vodite ratove u kojima jedva pobjeđujete,
Imate duše koje jedva spašavate.

Ni za utjehu, niti želju tvoju
Ne dajem ti ove riječi,
Već jer se nebo mrači
A plima stiže navireći.

Noć nad tobom će trostruka noć biti,
Dok nebo kao gvozdena kupola nad tobom stade.
Imaš li radosti bez povoda,
Još više, vjeru bez nade?⁴⁰

Govor završava upozorenjem i iskrom nade s kojom Alfred širi

³⁸ Isto, 11.

³⁹ Isto, 13.

⁴⁰ Isto, 16–17.

plamen okupljajući poglavice bojovnike za konačnu bitku kojom će vratiti svoju domovinu.

Iako početni povod za pisanje balade nije imao veze s nadolazećim Prvim svjetskim ratom, ponešto slutnje o budućim događajima isprepleteno je u posljednjim stihovima balade. Isto bi se tako moglo kazati da je prijetnja Danaca svojevrstan pralik prijetnje novih neprijatelja Engleske, neprijatelja sa sličnom nihilističko-poganskom filozofijom. Dijelovi balade često su bili objavljeni u novinama i pamfletima kako bi se narodu budila nada, a u rovovima su se vojnici sokolili njezinim stihovima dok se neprijatelj nadvijao nad njima.⁴¹

Pri kraju balade Alfred ima još jednu viziju, viziju budućih događaja:

„Imam viziju i znadem
Pogani će se vratiti.

Ne će doći s ratnim brodovljem,
Niti će mačem pustošiti i sjeći,
Već će im tinta biti na ruci,
A živjet će samo od pisane riječi.⁴²

...

Po ovom znaku ćete ih znati,

...

Po užasu i okrutnim pričama o prokletosti
Krv i mesa kojima se utječu,
Kada se slabost i izopačenost pobjedonosno vine
Što s početka od prokletstva gine
Po poznavanju grijeha u tančine,
Dok isti grijeh niječu.“

...

Po Bogu i čovjeku obeščaćenom,
Kada se život i smrt u isti besmisao stavi,
Prepoznat ćete starog barbara,

⁴¹ Maisie Ward, *Gilbert Keith Chesterton*, 245.

⁴² G. K. Chesterton, *The Ballad of The White Horse*, 166.

Kada se stari barbar opet javi –

Kada o strujanjima i modi, mudrosti
I sudbini ima mnogo priče i zbor,
Pozdravite vječnog poganina
Koji je tužniji od mora.⁴³

U mračnim stoljećima kada je Alfred napisao dodatak Boetiju napisao je protivštinu svakom usudu „Ja velim kao i svi kršćani, božanska namisao vlada, a ne sudbina.“⁴⁴ Možda je najveća Chestertonova majstorija to što je u ovoj baladi uspio prenijeti testament nade koju donosi kršćanstvo u sukobu dobra i zla; nadu kazanu budućim generacijama. Kako prije tako i danas, pa i u svakom vremenu kada se vode bitke, čovjek je propao samo ako to odabere. Kada se neprijatelj čini jači, te kada njegova pobjeda izgleda kao zapečaćena sudbina, potrebno je podignuti, kao što je Alfred podigao, štit kršćanske dogme o slobodnoj volji i boriti se do kraja s nadom u srcu, nadom rođenoj iz misli da nama vlada Namisao.

4. FILOZOFIJA

Svaki čovjek (a osobito onaj intelektualnoga poziva) koji traga za istinom u neprestanoj je opasnosti da „svoju“ istinu poistovjeti s Istinom, tj. da kroji istinu prema svojoj filozofiji, a ne svoju filozofiju prema istini „...filozofija je ili vječna ili uopće nije filozofija. Čovjek ne može posjedovati privatnu religiju ništa više nego što može posjedovati privatno Sunce ili Mjesec.“⁴⁵ Stoga je možda pogrešno tražiti „Chestertonovu filozofiju“ jer kako on sam ističe, „Bog i čovječanstvo su je stvorili ... i ona je stvorila mene.“⁴⁶

No ipak, ako se već treba izvući nekakva esencija njegove filozofije, koja je općenito razasuta kroz sva njegova djela, jedna pjesma

⁴³ G. K. Chesterton, *The Ballad of The White Horse*, 166–169.

⁴⁴ James V. Shall, *Shall on Chesterton*, Catholic University of America Press, Washington D. C. (2000), 108.

⁴⁵ Ivan Dadić, prijevod: „G. K. Chesterton – Uvod u Knjigu o Jobu“, *Časopis za društvo kulturu i politiku Obnova: Ekonomske perspektive*, (2016), 111.

⁴⁶ G. K. Chesterton, *Pravovjerje*, Verbum, Split (2015), 13.

možda najbolje sažima njegovo shvaćanje života:

Mač iznenađenja

Rascijepi me od mojih kostiju, o maču Božji,
Dok ne stanu uspravno i tajanstveno nalik stablima;
Da im se ja, čije srce leti k visočnim krošnjama,
Mogu diviti jednako kao i njima.

Rascijepi me od moje krvi, neka čujem u mraku
Kako ta crvena rijeka predaka teče i ide
Prema moru, granajuć' se poput ponornica
Koje sunca nikada ne vide.

Daj mi čudesne oči da vidim vlastite oči,
Ta kotrljajuća zrcala u meni oživljena,
Te strašne kristale, nevjerovatnije od svih
Stvari što zrcali im zjena.

Rascijepi me od moje duše da vidim grijeh
Poput živih rana iz kojih, ne znajuć' za muku
Srce ipak odvažno tuče; dok ne spasim sebe
Kao što bi strancu pružio ruku.⁴⁷

Iz ove se pjesme iščitava ono što prožima sva Chestertonova djela te središte od kojega uvijek polazi: zahvalnost. Zahvalnost isprepletena s poniznošću. Bez poniznosti čovjek ne može uživati u životu, doći do istine ni pobijediti u moralnoj borbi. „Postoji jedna moralna stvar u kojoj zbilja možemo uzvratiti dobro za zlo a da pak ne ojačamo zlo; jedno oružje iz oružarnice svetaca čak je i u svjetovnom smislu jače od svijeta. To je oružje poniznost.“⁴⁸ Chesterton je smatrao kako je cijeli naš život i sve u njemu jedan dragocjeni dar. Ono je nešto što nismo zaslužili, dar koji ni ne možemo zaslužiti. Imamo ga, a mogli smo ga ne imati. Smatrao je kako ta zahvalnost proizlazi iz sposobnosti čuđenja, tj. divljenja. Drugim riječima, čovjek treba biti dovoljno ponizan i dopustiti da ga stvari iznenade, pa bile one i nešto na što je navikao. „Ljudska su bića sretna dokle god zadrže receptivnu moć i moć reagi-

⁴⁷ G. K. Chesterton, *Collected Poetry I, Collected Works*, Vol. X, Ignatius Press, San Francisco (1994), 173.

⁴⁸ <http://plattitudesundone.blogspot.com/2017/12/there-is-one-moral-matter-in-which-we.html>, pristupljeno 3. travnja 2019.

ranja u iznenađenju i zahvalnosti na nečemu izvana. U trenutku kada čovjek sebe svjesno doživljava superiornim prema bilo kojim darovima koje može primiti ili bilo kojim pustolovinama koje može uživati, tad se javlja jedna vrsta samoproždiruće izbirljivosti i razočaranja koje uvijek prethodi svemu; a to su dvije stvari koje ispunjavaju svu tartarovsku žeravu žeđi i očajanja.⁴⁹

U konačnici bi se moglo kazati da trojstvo poniznosti, zahvalnosti i čuđenja prožima Chestertonov pogled na svijet te da zbog toga jedno neobično veselje prati sva njegova djela. Možda zato u svojem pisanju i debatama nikada nije pribjegao zajedljivosti i ponižavanju neistomišljenika, baš zato što im se mogao nasmijati. A s mnogim protivnicima (koji, iako u zabludi barem zadržavaju iskrenost u potrazi za istinom) mogao je gajiti cjeloživotno prijateljstvo upravo jer se mogao nasmijati samom sebi.

5. VJERA I OBRAĆENJE

Chestertonov put obraćenja prema katoličkoj vjeri bio je dug i temeljit proces. Kao dijete kršten je u Anglikanskoj Crkvi⁵⁰ te je kroz mladenačko doba napušta jer smatra da se udaljila od Kristovoga učenja pa se jedno vrijeme našao u agnostičkoj fazi. Kasnije kada upozna je svoju buduću ženu ponovno se vraća u krilo Anglikanske Crkve, ali ovoga puta u anglo-katolički dio. Iako nije bio katolik, često je branio katolička učenja, prepoznajući u njima zdrav nauk naspram morbidnim filozofijama i ideologijama njegovoga doba.

Nakon dugo sazrijevanja i kontempliranja, 30. srpnja 1922. godine konačno postaje rimokatolik. Svoj je put obraćenja možda najbolje opisao u knjizi „Katolička crkva i obraćenje“. U njoj opisuje tri faze kroz koje je prolazio i kroz koje većina obraćenika prolazi. Ukratko, te su tri faze: obrana Crkve, otkrivanje Crkve, bježanje od Crkve. U prvoj fazi čovjek iz istinoljubivosti i poštenja radi, traži pogreške u anti-katoličkim

⁴⁹ James V. Shall, *Shall on Chesterton*, 80.

⁵⁰ „...kršten sam po običajima Engleske Crkve u malenoj crkvi svetoga Jurja nasuprot gradskoga Vodotornja koji se isticao na tom brdašcu. Ne tvrdim da postoji ikakva poveznica između te dvije zgrade; i izričito niječem tvrdnju da je baš ta crkva odabrana jer je trebala čitava vodena sila zapadnoga Londona da mene pretvori u kršćanina.“ G. K. Chesterton, *Autobiography*, Ignatius press, San Francisco (2006), 21.

tezama i predrasudama. U drugoj fazi sâm gubi neke predrasude i počinje otkrivati pravo lice Crkve. Gotovo bi se moglo kazati da čovjek tu nesvjesno želi biti obraćen. A treća faza je, kako piše, najistinitija i najužasnija. Tu se čovjek previše približio istini i počinje je se plašiti. „Čovjek ima točno isti osjećaj kao da se potpuno predao ili kao da je kompromitirao samoga sebe; kao da je na neki način uhvaćen u klopku, čak i ako mu je drago što je uhvaćen u nju. No, na neko duže vrijeme, on nije toliko zadovoljan koliko je jednostavno prestravljen. Može biti da su to stvarno psihološko iskustvo pogrešno razumjeli gluplji ljudi te je ono odgovorno za sve što je ostalo od legende o Rimu kao pukoj zamci. No ta legenda promašuje sav smisao psihologije. Nije Papa taj koji je postavio zamku niti su svećenici ti koji su nastavili mamac. Sav smisao toga položaja jednostavno je: istina je zamka. Sav je smisao taj da se sâm čovjek zaputio prema zamki istine, a nije zamka ta koja trči za čovjekom. Sve je korake, osim posljednjega, gorljivo učinio vlastitim snagama zbog zanimanja za istinu; pa čak ga i posljednji korak ili posljednja faza uznemiruje samo zato što je tako istinita. Ako se još jednom mogu osvrnuti na osobno iskustvo, mogu reći da me sumnje nisu nikada manje mučile kao u posljednjoj fazi kad su me mučili strahovi. Prije posljednje sam odgode napravio odmak te sam bio spreman otvorena uma sagledati sve vrste doktrina. S obzirom na to da je odgoda završila odlukom, doživio sam sve vrste promjena u samom raspoloženju; držim da sa sumnjama i poteškoćama suosjećam više nego što sam prije. No, netom prije nisam ni sumnjao ni imao poteškoća. Jedino sam imao strahove, strahove od nečega što je posjedovalo konačnost i jednostavnost samoubojstva. No, što sam više potiskivao tu stvar u zapećak svojega uma, bivao sam sigurniji u to što ta Stvar jest. I po paradoksu koji me sada ni najmanje ne plaši, može biti da nikada više ne ću biti tako apsolutno siguran da je stvar istinita, kao što sam bio kad sam ju posljednji put pokušao zaniijekati.”⁵¹

Svoj razlog obraćenja iz drugoga je kuta komentirao za Toronto Daily News: „Promjena koju sam učinio prelazak je iz anglokatoličanstva na rimokatoličanstvo. Uvijek sam vjerovao (barem u zadnjih dvadeset godina) u katolički vid kršćanstva. Ako Engleska Crkva nije grana Katoličke Crkve, onda ja od nje nemam koristi. (...) Čini mi se sasvim jasnim da bilo koja crkva koja tvrdi da je autoritet mora biti sposobna

⁵¹ G. K. Chesterton, *Katolička Crkva i obraćenje*, Verbum, Split (2018), 72–73.

dati konačan odgovor kada su postavljena velika javna moralna pitanja. Mogu li postati kanibal ili ubijati djecu kako bi smanjio stanovništvo ili prihvatiti koju god sličnu znanstvenu i naprednjačku reformu? Sva-ka crkva s autoritetom učenja mora biti sposobna kazati može li se to činiti. Ali protestantske su crkve potpuno zbunjene kada je riječ o tim moralnim pitanjima, primjerice kontracepcija, rastava i spiritualizam.

Imate ljude poput dekana Inge koji otvoreno i konačno zagovara ono što ja smatram podlom i otrovnom smicalicom, nešto što nije daleko od infraticida. Sasvim je istinito da Engleska Crkva i druga protestantska tijela imaju ljude koji se odriču tih poganskih poroka jednako kao i ja. Biskup Gore bi protiv toga govorio jednako snažno kao i papa.

Ali poanta jest da Engleska Crkva ne govori snažno. Nema ujedinjenoga djelovanja. Ja nemam koristi od Crkve koja nije vojujuća Crkva te koja ne može upravljati bitkom, postrojiti se i stupati u istom smjeru.⁵²

Cijeli Chestertonov stav prema dodvoravanju Crkve svijetu i raznim pomodnostima (a što je bio jedan od bitnih razloga napuštanja Anglikanske Crkve), može se zaokružiti rečenicama: „Mi ne želimo, kako novine kažu, Crkvu koja će se kretati sa svijetom. Mi želimo Crkvu koja će pokrenuti svijet!”⁵³

Nakon obraćenja pisao je aktivno raskrinkavajući razne laži i predra-sude prema rimokatoličkoj vjeri. Najzad 22. svibnja 1934. godine primio je odlikovanje koje mu je osobno bilo među najdragocjenijim; ordenom sv. Grgura Velikoga odlikuje ga papa Pio XI.⁵⁴ Dobar zaključak temi njegovoga obraćenja i njegovoga utjecaja možemo uzeti iz pisma bliskoga mu prijatelja, fra Vincenta McNabba: „Najradije bi zagrlio Papu, a i tebe, zbog onoga što ti je učinio. Svi mi osjećamo da nam je, takoreći, ukrao riječ iz usta. Učinio je upravo ono što smo mi htjeli da učini. Mislim da nikada nije postojalo vrijeme kada tvoje srce nije bilo katoličko. Ti si bio anima naturaliter catholica. Ako si na neko vrijeme poput sve-toga Ivana bio ‘ispred latinskih dveri’, tvoje oklijevanje kao u apostola

⁵² Denis J. Conlon, *G. K. Chesterton*, 175.

⁵³ Maisie Ward, *Gilbert Keith Chesterton*, 398.

⁵⁴ Joseph Pearce, *Wisdom and Innocence: A Life of G. K. Chesterton*, Ignatius press, San Francisco (2015), 438.

Tome (tu citiram tvojega novoga vrhovnika, svetoga Grgura) svima nam je bilo plodonosnije nego brza vjera drugih.“⁵⁵

6. ZAKLJUČAK

Početak 1936. godine Chesterton se počinje sve više umarati. U proljeće posjećuje Lurd i Lisieux te pri povratku kući biva zakovan za krevet. Među njegovim posljednjim riječima bila je rečenica: „Pitanje je sada sasvim jasno; ono je između svjetlosti i tame te svaki čovjek mora odabrati svoju stranu.“⁵⁶ Taj poziv na bitku, jasan kao zora, stoji kao svojevrsna summa čitavoga Chestertonovoga rada. Potraga za Istinom i potraga za Dobrotom prožima sva njegova djela. Sav taj rad imao je ploda i nastaviti će donositi ploda jer su ga krasile vrline poniznosti i zahvalnosti. Bez poniznosti čitavo je znanje jalovo, a s njom se otvaraju vrata Mudrosti. Zato Chesterton i jest privlačan svima koji tragaju za Istinom.

Ovaj je rad bio pokušaj dublje obrade određenih područja iz Chestertonova života koja smatram dosad zanemarenima. U njemu se ulazi u trag ideji distributizma i njegove primjene te Chestertonov odnos s trendovima feminizma i eugenike. Poezija, filozofija i konačno obraćenje na katoličanstvo razrađeno je na način koji prikazuje razvoj i sazrijevanje njegove misli.

Gilbert Keith Chesterton

Abstract: In this paper the author is dealing with parts of G. K. Chesterton's life which are poorly or non at all covered. In introductory part the place of the writer in history was indicated as well as his actuality in our time. Further more, the subjects of philosophy, poetry, faith, politics and Distributistic theory are being analyzed and shown in light of new investigations and latest biographical research.

Keywords: *Chesterton, Distributism, The Ballad of the White Horse, Eugenics, Catholicism*

Bibliografija

Atanazije Veliki, *Pisma o Kristu i Duhu*, Služba Božja, Makarska (1980.)

Denis J. Conlon, *G. K. Chesterton – A Reappraisal*, Methuen, York (2015.)

Đuro Kokša, *Zapadna Duhovna Lirika*, Alma Roma (1970.)

⁵⁵ Ferdinand Valentine OP, *Father Vincent McNabb*, Burns&Oates, London (1955), 271.

⁵⁶ Maisie Ward, *Gilbert Keith Chesterton*, Sheed&Ward, London (1945), 551.

- Ferdinand Valentine OP, *Father Vincent McNabb*, Burns&Oates, London (1955.)
- G. K. Chesterton, *Autobiography*, Ignatius press, San Francisco (2006.)
- G. K. Chesterton, *A Miscellany of Men*, Methuen and Co. LTD, London (1912.)
- G. K. Chesterton, *Collected Works Vol. IV*, Ignatius Press, San Francisco (1987.)
- G. K. Chesterton, *Collected Works Vol. V*, Ignatius press, San Francisco (1987.)
- G. K. Chesterton, *Collected Works Vol. VII*, Ignatius press, San Francisco (2004.)
- G. K. Chesterton, *Collected Poetry I, Collected Works Vol. X*, Ignatius Press, San Francisco (1994.)
- G. K. Chesterton, *Katolička Crkva i Obraćenje*, Verbum, Split (2018.)
- G. K. Chesterton, *Pravovjerje*, Verbum, Split (2015.)
- G. K. Chesterton, *The Ballad of The White Horse*, Ignatius press, San Francisco (1993.)
- G. K. Chesterton, *The Plight of the Young Cynic*, Illustrated London News, 24. listopada 1934.
- Harold Robbins, *The Last of the Realists*, IHS Press, Norfolk USA (2015.)
- Hilaire Belloc, *On Place of Gilbert Chesterton in English Letters*, Sheed&Ward, London (1940.)
- Ivan Dadić, prijevod „G. K. Chesterton – Uvod u Knjigu o Jobu“ *Časopis za društvo, kulturu i politiku: Obnova: Ekonomske perspektive*, Obnova (2016.)
- James V. Shall, *Shall on Chesterton*, Catholic University of America Press, Washington D. C. (2000.)
- Joseph Pearce, *Old Thunder*, Harper Collins Publishers, London (2003.)
- Joseph Pearce, *Moja Utrka s Đavlom*, Verbum, Split (2014.)
- Joseph Pearce, *Wisdom and Innocence: A Life of G. K. Chesterton*, Ignatius press, San Francisco (2015.)
- Maisie Ward, *Gilbert Keith Chesterton*, Sheed&Ward, London (1945.)
- Michel Houellebecq, *Submission*, Vintage, London (2015.)
- Socijalni dokumenti Crkve – Sto godina katoličkoga socijalnog nauka, Kršćanska sadašnjost, Zagreb (1991.)
- Thomas Aquinas, *The Aquinas Prayer Book*, Sophia Institute press (2000.)